

Sp. zn. 1071/2023/VOP/JČ
Č. j. KVOP-45955/2023
Datum 7. prosince 2023

Vážený pane A.,

informuji Vás, že jsem uzavřel šetření postupu České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) při rozhodování o Vašem českém dílčím starobním důchodu.

Po seznámení s potřebnými podklady jsem dospěl k závěru, že **ČSSZ se ve Vaší věci nedopustila pochybení.**

Chtěl bych Vám svůj závěr blíže vysvětlit.

Skutková zjištění

ČSSZ Vám odmítla zhodnotit jako českou dobu důchodového pojištění zaměstnání u zaměstnavatele XX v období od 13. 9. 1975 do 30. 6. 1984.

ČSSZ k tomuto období nemá ve svém archivu založen evidenční list důchodového pojištění. K prokázání, že jste tuto dobu pojištění získal, jste ČSSZ předložil usnesení Obvodní prokuratury pro Prahu 10 č. j. Pv 1013/75, ze dne 14. června 1976. Obvodní prokurátor jím zastavil Vaše trestní stíhání a zmínil, že jste byl v době trestního stíhání zaměstnán jako řidič u XX. Dále uvedl, že mu Váš zaměstnavatel sdělil, že máte velmi dobrou pracovní morálku.

ČSSZ prováděla šetření této Vaší chybějící doby pojištění. Obrátila se na Archiv hl. města Prahy a požádala jej o dohledání Vašich mzdových listů za období let 1975–1984. Archiv hl. města Prahy ČSSZ sdělil, že personální ani mzdové dokumenty XX do něj nebyly uloženy, a odkázal ji na soukromou spisovnu, kde by se měla nacházet část personální dokumentace tohoto zaniklého zaměstnavatele. ČSSZ se proto obrátila na dotčenou komerční spisovnu. Ta ČSSZ odpověděla, že nejstarší dokumenty, které od XX obdržela, jsou z roku 1986. Nemohla jí proto poskytnout doklady o Vašem zaměstnání.

Protože se ČSSZ nepodařilo obstarat žádné Vaše personální nebo mzdové doklady (pracovní smlouvu, výplatní pásky, zápočtový list apod.), rozhodla se Vám tuto dobu nezhodnotit. Usnesení o zastavení trestního stíhání přitom vyhodnotila tak, že není dostatečně relevantním důkazním prostředkem k osvědčení získání Vámi označené doby pojištění.

Protože jste z bývalého Československa v roce 1984 emigroval, rozhodl jsem se požádat ředitelku archivu bezpečnostních složek Ústavu pro studium totalitních režimů Mgr. Světlanu Ptáčnickovou o spolupráci. Požádal jsem ji o vyhledání, zda se v něm nenachází spis, který k Vám vyhotovila bývalá Státní bezpečnost po Vaší emigraci, a jestli v něm není nějaký doklad o tom, že jste byl zaměstnán u XX.

Ředitelka archivu bezpečnostních složek mi následně zaslala kopii vyjádření XX ze dne 17. 9. 1984, v němž Státní bezpečnosti potvrdilo, že jste byl u něj zaměstnán od roku 1975 až do své emigrace.

Toto potvrzení jsem předal ČSSZ. Po seznámení s ním Vám ČSSZ započítala chybějící dobu pojištění, zvýšila Váš český dílčí starobní důchod a poskytla Vám jeho doplatek ode dne jeho přiznání.

Právní hodnocení

(1) Důkazní prostředky o době důchodového pojištění

Získání doby důchodového pojištění je možné prokázat jakýmkoliv důkazním prostředkem, z něhož je patrné, že pojištěnec byl po určitou dobu důchodově pojištěn, a který nebyl získán nebo proveden v rozporu s právními předpisy.

Základním důkazním prostředkem o účasti na důchodovém pojištění z titulu zaměstnání je tzv. **evidenční list důchodového pojištění** (dříve zabezpečení). Tento dokument byli a jsou povinni vést pro své zaměstnance všichni zaměstnavatelé se sídlem na území České republiky. V minulosti se do evidenčního listu zaznamenávalo delší období než nyní, až 10 let doby zaměstnání. V současné době se evidenční list vyhotovuje samostatně za každý kalendářní rok doby zaměstnání nebo za dobu kratší, pokud zaměstnání trvalo méně než jeden rok.

XX bylo povinno ihned poté, co jste v něm začal pracovat, založit Vám evidenční list¹ a vést ho po celou dobu Vašeho zaměstnání. Po jeho skončení jej mělo ihned předat Úřadu důchodového zabezpečení prostřednictvím příslušného národního výboru.²

Tuto povinnost však XX patrně nesplnilo, protože Váš evidenční list se v archivu ČSSZ (právní nástupce Úřadu důchodového zabezpečení) nenachází.

Evidenční list důchodového pojištění ale není jediným možným důkazním prostředkem, jímž lze prokázat účast osoby na důchodovém pojištění. Jako důkazní prostředek o době pojištění může sloužit **vše, z čeho je patrné, že byl pojištěnec po určitou dobu důchodově pojištěn**. Podmínky pro použití jiných důkazních prostředků jsou velmi přívětivé. Přípustné jsou všechny důkazní prostředky, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci a které nebyly získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Jde zejména o listiny, ohledání, svědeckou výpověď a znalecký posudek.³ U prokazování doby zaměstnání jsou typickými důkazními prostředky pracovní smlouva, dohoda o rozvázání pracovního poměru, výpověď z pracovního poměru, potvrzení o zaměstnání, mzdové listy a výplatní pásky. Nemá-li pojištěnec žádné doklady o získané době pojištění, postačí k jejímu prokázání čestné prohlášení nejméně dvou svědků a žadatele o důchod.⁴

Vámi předložené usnesení Obvodní prokuratury pro Prahu 10 č. j. Pv 1013/75, ze dne 14. června 1976, tedy **bylo přípustným důkazním prostředkem**.

(2) Hodnocení důkazů o době pojištění

Usnesení Obvodní prokuratury pro Prahu 10 č. j. Pv 1013/75, ze dne 14. června 1976, nepostačovalo pro osvědčení získání doby důchodového pojištění v letech 1975–1984.

1 Ustanovení § 128 odst. 1 vyhlášky č. 102/1964 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění od 1. 7. 1975.

2 Ustanovení § 158 odst. 1 vyhlášky č. 128/1975 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění do 31. 12. 1984.

3 Ustanovení § 51 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu.

4 Ustanovení § 85 odst. 5 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Naopak vyjádření zaměstnavatele ze dne 17. 8. 1984 je dostatečným důkazním prostředkem o získané době důchodového pojištění.

ČSSZ je povinna důkazní prostředky o tvrzené době pojištění vyhodnotit, zda jsou věrohodné a jestli prokazují dobu pojištění konkrétní osoby.

O věrohodnosti předloženého usnesení obvodní prokuratury ČSSZ neměla pochybnosti. Byla proto povinna určit, zda z něj vyplývá, že jste byl účasten důchodového pojištění a ve kterém období.

Usnesení obsahuje zmínku o tom, že jste byl v době zastavení trestního stíhání zaměstnán u XX. Naopak se v něm nenachází žádná informace o tom, ve kterém období (od kdy jste byl u tohoto zaměstnavatele zaměstnán) a zda Vaše zaměstnání mělo takový rozsah, aby zakládalo účast na důchodovém pojištění (zaměstnání malého rozsahu důchodové pojištění nezakládalo).

Za této situace ČSSZ nemohla určit, zda jste byl důchodově pojištěn a od kterého dne. Navíc usnesení je ze dne 14. 6. 1976, nemohlo tudíž prokázat získání doby pojištění po tomto datu.

Dospěl jsem proto k závěru, že ČSSZ se **nedopustila pochybení**, když Vám zaměstnání u XX na základě tohoto důkazního prostředku neuznala za dobu důchodového pojištění.

Vyjádření XX ze dne 17. 9. 1984 určené pro Státní bezpečnost obsahuje informaci, že jste v něm byl zaměstnán od roku 1975 do roku 1984, jaké druhy práce jste vykonával, že jste studoval při zaměstnání, podílel se na práci s dětmi a jaké byly Vaše závazky ke dni emigrace.

Jedná se o dokument, u kterého není důvod pochybovat o jeho věrohodnosti. Vyplývá z něj, že jste byl u tohoto zaměstnavatele zaměstnán a ve kterém období. Kdybyste vykonával zaměstnání malého rozsahu, byla by tato skutečnost ve vyjádření uvedena (Státní bezpečnost zajímaly detaily ze života sledovaných osob).

Tento důkazní prostředek proto hodnotím jako dostatečný k prokázání Vaší účasti na důchodovém pojištění v letech 1975–1984. Stejným způsobem jej vyhodnotila v rámci mého šetření i ČSSZ. V jejím postupu proto **neshledávám pochybení**.

(3) **Opatřování podkladů pro rozhodnutí**

ČSSZ se nedopustila pochybení, když neprovedla šetření Vaší doby pojištění u archivu bezpečnostních složek.

Povinnost provádět šetření doby pojištění vyplývá z tzv. zásady materiální pravdy. Ta ČSSZ ukládá, aby v řízení zjistila stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v takovém rozsahu, aby její rozhodnutí bylo v souladu s dalšími základními zásadami správní činnosti (např. zásada legality, zásada zákazu zneužití pravomoci, ochrany dobré víry).⁵

Zásada materiální pravdy se v činnosti ČSSZ promítá tak, že je povinna oslovit **bývalého zaměstnavatele** pojištěnce, pokud ještě existuje, aby chybějící dobu pojištění potvrdil. V případě zaniklého zaměstnavatele by měla požádat **okresní archiv**, v jehož územním obvodu měl bývalý zaměstnavatel sídlo, o sdělení, zda se v něm nachází jeho personální

5 Ustanovení § 2 správního řádu.

dokumentace. Pokud bývalý zaměstnavatel uložil personální dokumentaci do **komerční spisovny**, je ČSSZ povinná provést šetření chybějící doby pojištění v komerční spisovně. **Tyto povinnosti ČSSZ ve Vašem případě splnila.**

Archiv bezpečnostních složek nespravuje personální dokumentaci bývalých zaměstnavatelů. Jsou v něm uloženy archivní materiály komunistické Státní bezpečnosti (StB), vojenské kontrarozvědky, Veřejné bezpečnosti a pohraniční stráže. V rámci své praxe jsem zjistil, že u některých osob sledovaných bývalou Státní bezpečností se dochovaly jejich složky, které k nim Státní bezpečnost vedla. V těchto složkách jsou někdy obsaženy i údaje o tom, u kterých zaměstnavatelů a v jakých obdobích dotčená osoba pracovala. Od ČSSZ však nemohu spravedlivě žádat, aby u všech osob, kterým chybí nějaká doba pojištění získaná před 17. 11. 1989, prováděla šetření doby důchodového pojištění u archivu bezpečnostních složek. Pravděpodobnost, že v tomto archivu bude uložen doklad o chybějící době pojištění, je velmi malá. Provádění šetření v tomto archivu by proto bylo v rozporu se zásadou hospodárnosti vynakládání finančních prostředků ze státního rozpočtu.⁶ Je tudíž spíše na žadateli o důchod, aby v situaci, kdy ví, že byl sledován Státní bezpečností, zkusil sám archiv bezpečnostních složek kontaktovat, případně aby ČSSZ v řízení navrhl, aby u tohoto archivu provedla šetření doby pojištění.

Závěr

Protože Vám ČSSZ dodatečně uznala chybějící dobu pojištění, vydala rozhodnutí o změně důchodu a poskytla Vám jeho doplatek, neshledal jsem v jejím postupu pochybení.

Šetření postupu ČSSZ ve Vaší důchodové záležitosti uzavírám dle ustanovení § 17 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

Doporučení dalšího postupu

Vážený pane A.,

z Vašeho osobního listu důchodového pojištění a z rozhodnutí o přiznání důchodu jsem zjistil, že jste požádal o přiznání českého starobního důchodu až od 2. 12. 2019.

Českého důchodového věku jste dosáhl dne 2. 12. 2016. Výdělečnou činnost jste vykonával do 31. 12. 2017. Poté jste byl až do dne přiznání starobního důchodu ekonomicky neaktivní. V důsledku toho Vám celý rok 2018 rozmělnuje výděly, z nichž Vám ČSSZ vypočetla český starobní důchod. Váš český starobní důchod je proto nižší, než by mohl být.

Chtěl bych Vám proto doporučit, abyste **ČSSZ požádal, aby Vám důchod přiznala již od 1. 1. 2018**. Současně ji požádejte o **prominutí zmeškání lhůty pro podání žádosti o změnu data přiznání starobního důchodu**. Uvedte, že jste nevěděl, že přiznání důchodu až od 2. 12. 2019 je pro Vás nevýhodné, a nebyl jste poučen o tom, že o změnu data přiznání důchodu můžete požádat pouze do 30 dnů ode dne doručení rozhodnutí o přiznání českého důchodu.⁷ Současně dodejte, že o této skutečnosti jste se dozvěděl až z tohoto mého dopisu (přiložte jej k žádosti o změnu data přiznání důchodu).

⁶ Ustanovení § 6 odst. 2 správního řádu.

⁷ Ustanovení § 86 odst. 4 písm. a) zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Pokud ČSSZ nevyhoví Vaší žádosti o prominutí zmeškání lhůty pro podání žádosti o změnu data přiznání důchodu, podejte následně **žádost o odstranění tvrdosti** ministrovi práce a sociálních věcí.

V případě, že byste potřeboval poradit, jak v těchto věcech postupovat, můžete kontaktovat pověřenou zaměstnankyni Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Jitku Černou, Ph.D., na e-mailové adrese jitka.cerna@ochrance.cz.

Současně pokud byste si přál, abych posoudil případné zamítavé rozhodnutí ČSSZ, můžete se na mě kdykoliv obrátit s novým podnětem. Naopak rozhodnutí o odstranění tvrdosti přezkoumávat nemohu. Odstranění tvrdosti je mimořádným řešením důchodové záležitosti. Žadatel nemá právní nárok na to, aby ministr práce a sociálních věcí jeho žádosti vyhověl. Záleží pouze na jeho uvážení, zda v konkrétní věci tvrdost odstraní, či nikoliv.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)